

Załącznik
do Uchwały Nr .../...../2016
Rady Miejskiej
Tomaszowa Mazowieckiego
z dnia2016 roku

**Miejski Program Działań na Rzecz
Seniorów
na lata 2016 – 2017
„Tomaszów dla seniorów”**

**Tomaszów Mazowiecki
marzec 2016 roku**

*Starzy ludzie poruszają się wolniej,
ale **wiedzą lepiej, dokąd
zmierzają.***

*Może i wolniej podejmują decyzje,
ale **ich decyzje są mądrzejsze.***

*Może i wolniej myślą,
ale **ich myśli są bardziej
przenikliwe.***

*Może i gorzej widzą,
ale **ich wzrok sięga głębiej.***

*Może i gorzej słyszą,
ale **lepiej wiedzą,
czego w ogóle słuchać.***

*Może i gorzej radzą sobie
z nowoczesną technologią,
ale **więcej wiedzą
o tajemnicy życia.***

(publikacja Fundacji Pacific Institute Europe)

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
WSTĘP	4
I. Diagnoza.....	6
1. Analiza demograficzna	6
1.1 Osoby Starsze w Unii Europejskiej	7
1.2 Osoby starsze w Polsce	8
1.3 Osoby starsze w Tomaszowie Mazowieckim	9
2. Cele strategiczne	14
3. Formy pomocy dla seniorów	17
II. Analiza celów programu	18
III. CELE PROGRAMU	25
IV. Źródła finansowania.....	29
V. Realizacja i monitorowanie.....	30
Spis wykresów:	31

WSTĘP

W dniu 25 lutego 2016 roku Rada Miejska Tomaszowa Mazowieckiego podjęła Uchwałę Nr XXXII/283/08 o przyjęciu „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016-2020”. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy określono w dokumencie kierunki działań strategicznych potrzebnych do poprawy funkcjonowania sfery społecznej. Strategia zakłada inicjowanie przedsięwzięć zmierzających do tworzenia warunków sprzyjających integracji w starzejącym się społeczeństwie.

Miejski Program Działań na Rzecz Seniorów na lata 2016-2017 zwany dalej programem stanowi kontynuację i uszczegółowienie zaplanowanych działań strategicznych.

W niniejszym programie uwzględniono zgodność z następującymi dokumentami:

- Rządowy Program na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020;
- Strategia Rozwoju Kraju 2020;
- Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2009-2015;
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020;
- Założenia Długoterminowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020;
- Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016-2020.

Na posiedzeniu w dniu 17 marca 2016 roku projekt programu został pozytywnie zaopiniowany przez Tomaszowską Radę Seniorów, a wszelkie uwagi i sugestie zostały wprowadzone.

Polityka społeczna Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki wobec osób starszych.

Przez politykę społeczną wobec ludzi starszych rozumiemy zespół kompleksowych, planowych działań władz samorządowych oraz innych podmiotów społecznych, których celem jest:

- ⇒ poprawa i utrzymanie poziomu jakości życia i statusu społecznego osób starszych,
- ⇒ poprawa bezpieczeństwa seniorów,
- ⇒ zapewnienie możliwości uczestnictwa w kulturze i życiu społecznym miasta,
- ⇒ umożliwienie prowadzenia aktywnego i niezależnego życia,
- ⇒ integracja między pokoleniami,
- ⇒ kształtowanie pozytywnego obrazu starości w świadomości społecznej.

Zgodnie z kierunkami wynikającymi ze „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016-2020” określony został cel operacyjny w zakresie tworzenia warunków sprzyjających integracji w starzejącym się społeczeństwie.

CEL OPERACYJNY

Kompleksowe wsparcie osób starszych w życiu społecznym

W trakcie przeprowadzonych konsultacji społecznych powyższy cel został potwierdzony przez grupy zainteresowane jako najistotniejsze do realizacji, dokonano zatem pozytywnej weryfikacji zadań założonych w strategii.

I. DIAGNOZA

1. Analiza demograficzna

Przeprowadzając analizę demograficzną dotyczącą kwestii senioralnych, należy dokonać próby zdefiniowania pojęć „starość” i „starzenie się”.

Starość jest to proces oddziałujący na osobę w konsekwencji jej rozwoju (Stuart – Hamilton, 2000)

Starzenie natomiast to dynamiczny proces rozwojowy polegający na stopniowym obniżaniu możliwości czynnościowych narządów, co powoduje zachwianie równowagi wewnątrzustrojowej. Zjawisko to jest ciągłe i nieodwracalne.

Trudno jest wskazać w sposób prosty definicję „**osoby starszej**” – zgodnie z powyższymi zapisami jest to osoba podlegająca procesom starzenia się, co oznacza spadek zdolności adaptacyjnych człowieka i postępujące ograniczenie samodzielności życiowej skutkujące nasileniem zależności od otoczenia.

Proces ten przebiega etapami - najpierw następuje starzenie społeczne, a następnie fizyczne. Jego różnorodność determinowana jest przez warunki życia, płeć, miejsce zamieszkania.

Przyjmując za kryterium kalendarzowy wiek człowieka wyróżnić można cztery okresy starości:

- ⇒ I okres 0-30 lat – młodość,
- ⇒ II okres 31-60 lat – wiek dojrzały,
- ⇒ III okres 61-90 – wiek senioralny (III wiek),
- ⇒ IV okres powyżej 90 lat - wiek sędziwy.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) uznaje, że początkiem starości jest 60 rok życia i wyróżnia jej trzy zasadnicze etapy:

- ⇒ od 60 do 75 roku życia - wiek podeszły - tzw. wczesna starość,
- ⇒ od 75 do 90 roku życia – wiek starczy - tzw. późna starość,
- ⇒ 90 rok życia i powyżej – wiek sędziwy – tzw. długowieczność.

1.1 Osoby starsze w Unii Europejskiej

Struktura społeczeństwa w Unii Europejskiej nieustannie się zmienia – stale przybywa osób starszych. W 2010 roku w państwach Unii Europejskiej żyło nieco ponad 87 mln osób w wieku 65 lat i starszych, co stanowi około 17,4% ludności UE. Dla porównania w 1985 roku w państwach członkowskich UE osób w wieku 65 lat i powyżej było 59,3 mln (12,8% ludności UE) (Źródło: Eurostat – Statistical Books, Aktywność osób starszych i solidarność międzypokoleniowa, Statystyczny portret Unii Europejskiej 2012). Powszechnie uważa się, że w I połowie tego stulecia ten proces się pogłębi. Wiele z wyzwań, które wynikają ze starzenia się społeczeństwa ma charakter uniwersalny. Są to między innymi:

- Obciążenie publicznych budżetów i systemów fiskalnych;
- Obciążenie systemów emerytalnych i zabezpieczenia społecznego;
- Dopasowanie gospodarki, a w szczególności miejsc pracy w związku ze starzeniem się siły roboczej;
- Potencjalne braki na rynku pracy w związku z mniejszą liczbą osób w wieku produkcyjnym;
- Prawdopodobne zapotrzebowanie na większą liczbę wyspecjalizowanych przedstawicieli służby zdrowia;
- Większe zapotrzebowanie na usługi opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej;
- Potencjalny konflikt międzypokoleniowy związany z podziałem zasobów.

Zmiany demograficzne, które dotyczą kraje UE, oprócz wielu zagrożeń stanowią szansę na rozwój nowych gałęzi przemysłu i usług. Istnieje potrzeba opracowania szerokiego wachlarza nowych technologii, które mogłyby pomóc osobom starszym

w zachowaniu samodzielności, oraz które mogłyby zmienić sposób świadczenia usług lub stworzyć spersonalizowane usługi odpowiadające konkretnym potrzebom pacjentów.

1.2 Osoby Starsze w Polsce

Proces demograficzny związany ze starzeniem się społeczeństwa staje się coraz bardziej dynamiczny. W ostatnich latach wskaźnik starzenia się w Polsce z roku na rok wzrasta. Obecne procesy charakteryzują się także spadkiem przyrostu naturalnego.

Według przewidywań GUS liczba osób powyżej 65 roku życia zwiększy się w roku 2035 do 8,35 mln, co stanowić będzie 23% ogólnej populacji kraju. W 2035 roku na 1000 osób w wieku produkcyjnym będzie przypadać średnio 736 osób w wieku nieprodukcyjnym, a w 2060 roku już 1070.

Poniższa tabela obrazuje prognozę ludności Polski do 2035 roku według płci w wieku poprodukcyjnym.

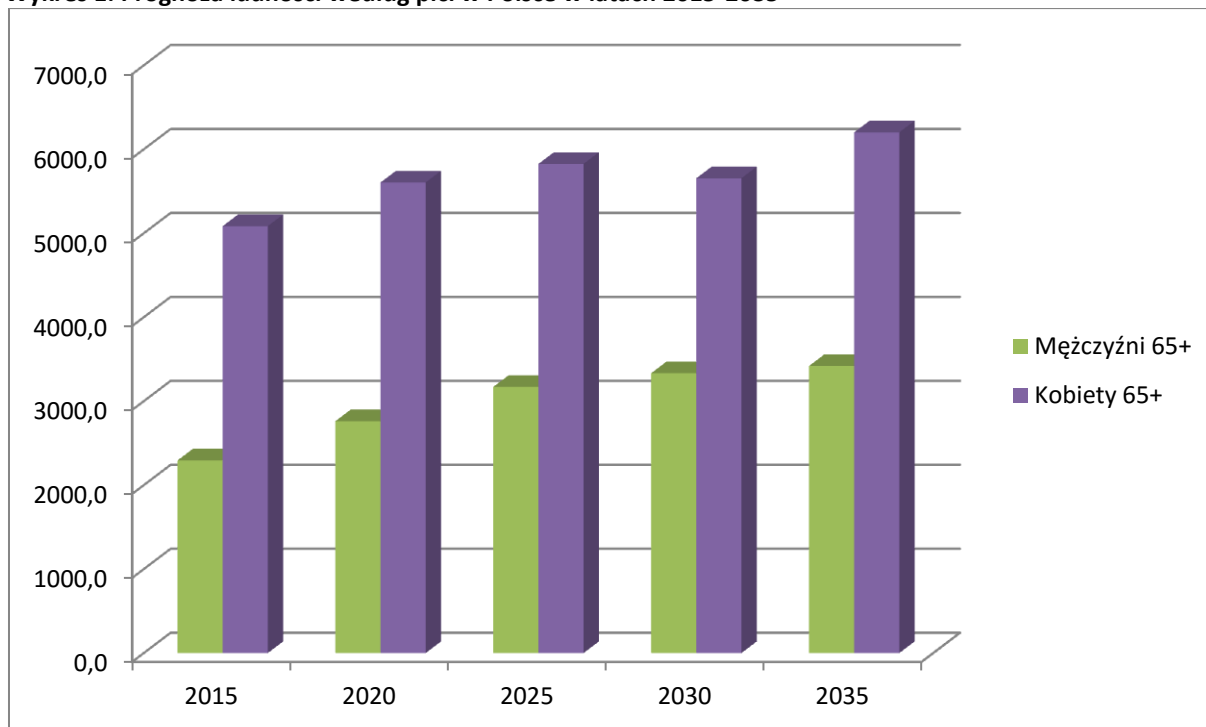
Tabela 1: Prognoza ludności Polski w wieku poprodukcyjnym do 2035r

Prognoza ludności Polski w wieku poprodukcyjnym (w tys.)			
Rok	Ogółem	Mężczyźni 65+	Kobiety 65+
2015	7380,3	2295,0	5085,3
2020	8367,9	2762,7	5605,2
2025	8996,7	3170,6	5826,1
2030	9289,1	3333,8	5655,3
2035	9621,7	3419,8	6201,9

Źródło: Prognoza ludności na lata 2008/2035 GUS

Na podstawie prognozy GUS można wywnioskować, że najwyższy wzrost osób starszych w Polsce przypada na lata 2015-2020. W skali całego społeczeństwa liczna osób starszych w roku 2020 stanowić będzie ponad 22%.

Wykres 1: Prognoza ludności według płci w Polsce w latach 2015-2035

Źródło: Prognoza ludności na lata 2008/2035 GUS

Jak wynika z powyższego wykresu, w kolejnych latach w wieku poprodukcyjnym dominować będą kobiety. W 2015 roku stanowiły 68,9% ludności w wieku emerytalnym, a w 2035 roku prawie 64,5%.

1.3 Osoby Starsze w Tomaszowie Mazowieckim

Tomaszów Mazowiecki, położony na obszarze 41,3 km² jest miastem na prawach gminy. Zgodnie z Danymi Wydziału Ewidencji Ludności i Działalności Gospodarczej Urzędu Miasta w Tomaszowie Mazowieckim liczba ludności na dzień 31.12.2015 roku wynosiła 62.044 mieszkańców. Porównując dane meldunkowe dostrzegalny jest znaczny spadek liczby ludności w naszym mieście. Dla porównania liczba ludności na koniec 2009 roku wynosiła 65.818 mieszkańców.

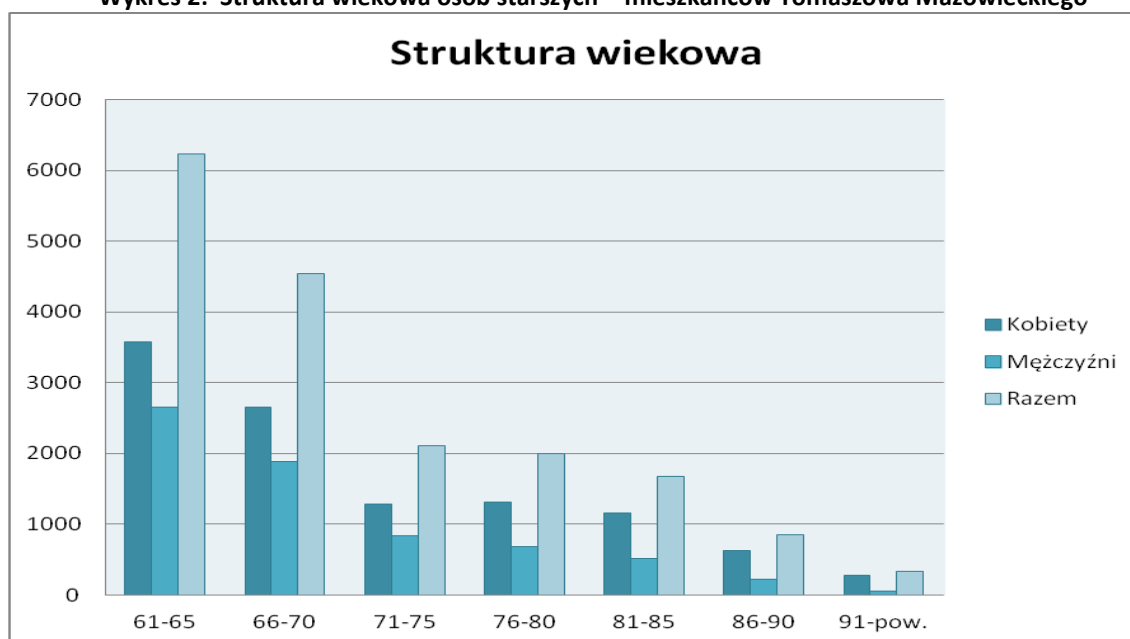
Na potrzeby programu przygotowano zestawienie wiekowe osób starszych Tomaszowa Mazowieckiego w interwałach pięcioletnich, w podziale na płeć.

Tabela 2: Struktura wiekowa osób starszych – mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego

Wiek	Kobiety	Mężczyźni	Razem
61-65	3576	2652	6228
66-70	2652	1884	4536
71-75	1284	831	2115
76-80	1315	688	2003
81-85	1165	516	1681
86-90	628	229	857
91-pow.	280	60	340

Źródło: Biuro Ewidencji Ludności na dzień 2 lutego 2016 r.

Wykres 2: Struktura wiekowa osób starszych – mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego

Źródło: Biuro Ewidencji Ludności na dzień 2 lutego 2016 r.

W związku z przedstawionymi informacjami zauważyć należy, że w chwili obecnej na terenie Miasta Tomaszowa Mazowieckiego jest 17.760 osób powyżej 60 roku życia, co stanowi 28,62% ogółu ludności zamieszkałej na terenie miasta. W 2009 roku było to 20.17% ogółu mieszkańców.

W 2013 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przeprowadził diagnozę sytuacji osób starszych w Tomaszowie Mazowieckim, która zauważyła jednoznacznie problem starzenia się społeczeństwa w naszym mieście.

Z analizy wynika, że wśród najstarszych mieszkańców naszego miasta dominuje poczucie niskiego standardu życia w stosunku do ogółu tej grupy społecznej w Polsce. Propozycją wynikającą z diagnozy jest przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób starszych, a także ukierunkowanie na zdobywanie wiedzy dla seniorów.

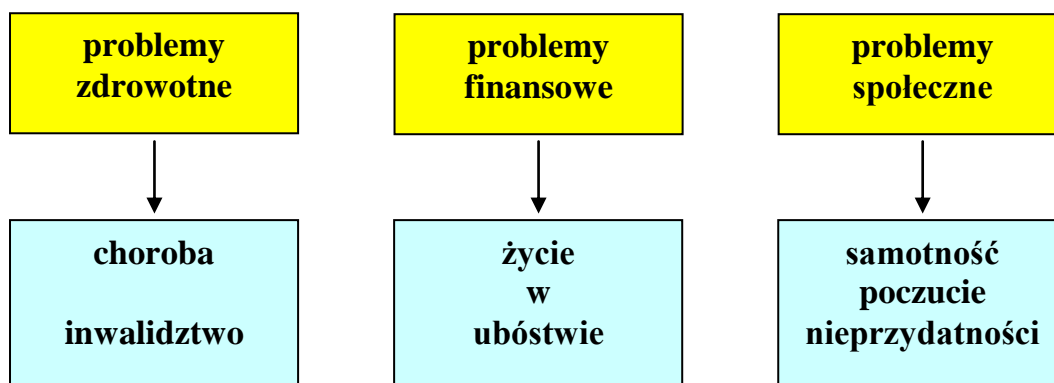
Większość respondentów zamieszkuje jest samotnych, dlatego też niezwykle ważne jest rozbudowanie usług opiekuńczych oraz wsparcia społecznego w postaci wolontariatu, domu dziennego pobytu, czy specjalistów.

Istotnym elementem jest zadbanie o rozwój aktywności osób starszych. Ważne jest, aby odnaleźć obszary, w których osoby zagrożone wykluczeniem ze względu na wiek miały możliwość poczuć się potrzebne.

Wśród tomaszowskich seniorów największy odsetek stanowią osoby o niskim statusie materialnym, dlatego też należy zastanowić się nad edukacją finansową (dotyczącą optymalnego gospodarowania budżetem domowym).

Wśród ankietowanych osób, co piąta spotkała się z jakąś formą przemocy lub była jej świadkiem. 14% z nich nie czuje się bezpiecznie w swojej okolicy, dlatego też uruchomienie stałych cykli informacyjnych i pogadanek w zakresie bezpieczeństwa osób starszych może być istotnym elementem poprawy tego stanu.

Do głównych problemów wieku senioralnego należą:

Według danych ogólnopolskich **osoby starsze cierpią najczęściej na choroby** układu sercowo – naczyniowego, narządów ruchu, układu oddechowego i trawiennego oraz cukrzycy i otępienia. Seniorzy skarżą się na trudności z przyswajaniem nowych informacji, mniejszą zdolność reagowania, trudności z adaptacją w nowej sytuacji, zmniejszoną podzielność uwagi. Oczywiście problemy te mają odmienny przebieg i inny stopień nasilenia u różnych osób. Jednocześnie kwestie leczenia są ściśle związane z problemami finansowymi, co wynika z konieczności zakupu leków, kosztów wizyt lekarskich lub ograniczeń dietetycznych. Przeprowadzona reforma służby zdrowia bardzo dotkliwie uderzyła w osoby starsze. Mają one wprowadzić możliwość dokonania wyboru lekarza, korzystania z profesjonalnej opieki geriatrycznej czy gerontologicznej, jednak z drugiej strony zmuszeni są oczekiwać na miejsce w szpitalu czy w kolejce do specjalisty, często dojeżdżać do innych, oddalonych miejscowości w celu skorzystania z bezpłatnych usług medycznych. Przy obecnym poziomie rent i emerytur, ludzi starszych nie stać na prywatne wizyty lekarskie.

Jednym z największych problemów osób starszych jest **samotność**. W połączeniu z refleksją nad przeszłością i przyszłością skutkuje ona depresją i załamaniami nerwowymi. Seniorzy czują się osamotnieni nawet we własnej rodzinie, której model uległ w ostatnich latach znacznemu przekształceniu – zniknęły rodziny dwu-, trzypokoleniowe, w których dziadkowie czy babcie sprawowali ważną rolę. Dzisiejsza rodzina szybko usamodzielnia się, kolejne pokolenia opuszczają dom rodzinny, wzajemne relacje są zdecydowanie słabsze. Do momentu kiedy osoba starsza jest sprawna i może służyć pomocą np. w sprawowaniu opieki nad dziećmi jest przydatna rodzinie. Sytuacja ulega pogorszeniu, kiedy senior staje się obciążeniem ze względu na swoją niesprawność. System instytucjonalnej opieki na osobami starszymi jest niewystarczająco rozwinięty.

Osoby starsze borykają się też z **brakiem poczucia bezpieczeństwa i nietolerancją otoczenia**. Jest to związane częściowo z powszechnie panującym

„kultem młodości”. Młodzież, kierując się często stereotypami, myśli, że ludzie starsi prezentują sztywne poglądy, nie chcą ich analizować i zmieniać, uważają się za nieomylnych, lekceważą młode pokolenie i ich wartości życiowe, mają skłonność do zamykania się w sobie, koncentrowania na swoich dolegliwościach, są drażliwi i poirytowani. Powoduje to spychanie w cień osób starszych. Zatem bardzo istotnym jest **prowadzenie działań zmierzających do promowania pozytywnego obrazu seniora** zwłaszcza wśród młodych ludzi, podkreślanie takich cech jak: chęć rozwijania swoich umiejętności lub przekazywania ich innym, skrupulatność, ostrożność, doświadczenie, dystans do otaczającego świata, odpowiedzialność. Jak twierdzą sami seniorzy, aby powstrzymać starzenie psychiczne należy przełamać w sobie niechęć do zmian i nowości, nie zakładać, że wszystko co nowe jest trudne do opanowania lub wrogie, a uwierzyć, że może to być bodźcem do pobudzenia aktywności umysłu. Takie właśnie podejście pozwala na stałe znajdowanie się w centrum życia społecznego, na unikanie izolacji i depresji.

Dużym problemem społecznym jest też stosowanie przemocy wobec osób starszych. Agresja spowodowana jest zazwyczaj nieznaną psychiką i chorobami dotyczącymi osób starszych, co prowadzić może do błędnej interpretacji pewnych zachowań seniorów, a co za tym idzie negatywnego odbioru prezentowanych przez nich postaw. Jednocześnie bodźcem do powstawania przemocy może być wyczerpanie psychiczne opiekunów, pozostających bez wsparcia i bez możliwości podzielnia się problemami wynikającymi z opieki nad osobą starszą. Wyróżnić można różne rodzaje agresji wobec osób starszych tj.:

- ⇒ agresję czynną, np.: szczypanie, popychanie, szarpanie, bicie,
- ⇒ agresję bierną np.: nieudzielanie koniecznej pomocy.

Dodatkowy problem stanowi fakt, że osoby starsze niechętnie mówią o stosowanej wobec nich przemocy, szczególnie jeżeli agresor jest jedną z najbliższych ofierze osób. Często przemoc ze strony syna czy córki jest traktowana jako osobista porażka wychowawcza, a zatem uważana za sprawę wstydliwą, o której się nie mówi.

2. Cele strategiczne

W poszczególnych celach priorytetowych „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016-2020” zaplanowane zostały do realizacji następujące działania na rzecz seniorów:

CEL OPERACYJNY: Kompleksowe wsparcie osób starszych w życiu społecznym					
CEL SZCZEGÓŁOWY: Stworzenie warunków do godnego życia seniorów					
Kontynuowanie działań realizowanych przez Dom Dziennego Pobytu	Osoby starsze	MOPS, UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba osób uczęszczających na zajęcia do Domu Dziennego Pobytu	Na bieżąco	Aktywizacja społeczna osób starszych
Promowanie aktywnego stylu życia wśród osób starszych		MOPS (KIS) UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe inne podmioty	Liczba organizowanych działań promujących zdrowy styl życia Liczba podmiotów promujących zdrowy styl życia	Na bieżąco	Integracja seniorów ze społecznością lokalną Pobudzenie aktywności własnej osób starszych
Kontynuowanie i wspieranie działalności stowarzyszeń i grup nieformalnych zrzeszających seniorów na terenie miasta		MOPS (KIS) UM Tomaszowa Mazowieckiego, organizacje pozarządowe, placówki kultury	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach Ilość projektów i partnerstw	Na bieżąco	Integracja seniorów ze społecznością lokalną Pobudzenie aktywności własnej osób starszych Współpraca pomiędzy stowarzyszeniami i grupami nieformalnymi
Powstanie poradni geriatrycznej	Osoby starsze	Starostwo Powiatowe UM Tomaszowa Mazowieckiego inne podmioty	Powstanie poradni	2016-2020	Poprawa dostępności do usług leczniczych dla seniorów
Kampania społeczna	Mieszkańcy	Rada Seniorów	Ilość	Według	Zwiększenie

poświęcona przeciwdziałaniu dyskryminacji osób starszych	miasta	UM Tomaszowa Mazowieckiego Inne podmioty	przeprowadzonych kampanii	potrzeb	świadomości mieszkańców na temat problemów seniorów
Kampania społeczna propagująca ideę wolontariatu 60 +	Mieszkańcy miasta	UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe Placówki kultury	Ilość przeprowadzonych kampanii	2016-2020	Zwiększenie ilości wolontariuszy 60 +
Opracowanie i realizacja Miejskiego systemu wspierania aktywności dla seniorów „Tomaszów dla seniorów”	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego MOPS Organizacje pozarządowe Placówki kultury inne podmioty	Uchwała Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego w sprawie zatwierdzenia Miejskiego systemu wspierania aktywności dla seniorów	2016-2020	Tworzenie skutecznych form pomocy dla seniorów
Propagowanie działalności Rady Seniorów	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego Tomaszowska Rada Seniorów	Ilość spraw prowadzonych przez Radę	Na bieżąco	Dotarcie do jak największej liczby mieszkańców
Rozwój wolontariatu działającego na rzecz pomocy osobom starszym	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego MOPS Organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem wolontariuszy Liczba wolontariuszy	Na bieżąco	Zwiększenie skuteczności pomocy
Stworzenie systemu wsparcia dla seniorów	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego MOPS Organizacje pozarządowe	Ilość udzielonych porad	Na bieżąco	Stworzenie systemu pomocy min.: prawnej i psychologicznej w ramach potrzeb seniorów
Systematyczne podnoszenie jakości usług opiekuńczych	Osoby starsze	MOPS	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych Liczba godzin świadczonych usług opiekuńczych	Na bieżąco	Zmniejszenie liczby osób wymagających skierowania do DPS – u Utrzymanie jak najdłużej w środowisku rodzinnym osób nie

					wymagających całodobowej opieki
Rozszerzenie usług spółdzielni socjalnej o usługi opiekuńcze w godzinach popołudniowych, weekendy i święta	Osoby starsze	Spółdzielnia socjalna	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych Liczba godzin świadczonych usług opiekuńczych	2016-2020	Utrzymanie jak najdłużej w środowisku rodzinnym osób nie wymagających całodobowej opieki Zmniejszenie liczby osób wymagających skierowania do DPS
Poprawa lub utrzymanie sprawności fizycznej seniorów poprzez organizację lub wspieranie działań, prelekcji i pokazów z zakresu aktywności fizycznej seniorów	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego Rada Seniorów MOPS Organizacje pozarządowe grupy nieformalne inne instytucje	Ilość przeprowadzonych działań	Na bieżąco	Utrzymanie sprawności fizycznej seniorów
Podejmowanie działań międzypokoleniowych	Mieszkańcy miasta	UM Tomaszowa Mazowieckiego MOPS Organizacje pozarządowe Placówki Kultury	Ilość przeprowadzonych działań	Na bieżąco	Integracja środowisk senioralnych z innymi grupami wiekowymi
Wprowadzenie pakietów rehabilitacyjnych dla osób starszych w Ośrodku Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego ORDN	Ilość wprowadzonych usług	2016-2020	Poprawa i utrzymanie sprawności ruchowej seniorów
Powstanie przy DPS miejsca do dziennego pobytu osób zależnych	Osoby starsze zależne	UM Tomaszowa Mazowieckiego PCPR Starostwo Powiatowe Organizacje pozarządowe MOPS	Powstanie miejsca dziennego pobytu	2016-2020	Zapewnienie dziennej opieki osobom starszym i zależnym
Utworzenie w DPS oddziału krótkoterminowego pobytu dla osób starszych w razie potrzeby na czas	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego PCPR Starostwo Powiatowe Organizacje	Powstanie oddziału	2016-2020	Zapewnienie opieki osobom starszym na czas wyjazdu ich opiekunów

określony		pozarządowe MOPS			
-----------	--	---------------------	--	--	--

3. Formy pomocy dla seniorów

Zgodnie z analizą przeprowadzoną na potrzeby Strategii w Tomaszowie Mazowieckim istnieje duże zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wspiera osoby starsze usługami świadczonymi w domu chorego, w podeszłym wieku i samotnych. Kieruje również osoby starsze niemogące samodzielnie funkcjonować do Domów Pomocy Społecznej.

Zestawienie osób korzystających z usług opiekuńczych oraz umieszczonych w Domach Pomocy Społecznej w poszczególnych latach przedstawiają tabele poniżej.

Tabela 3: Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych MOPS w latach 2011-2014

Forma pomocy	2011		2012		2013		2014	
	liczba osób	liczba osób w rodzinach	liczba osób	liczba osób w rodzinach	liczba osób	liczba osób w rodzinach	liczba osób	liczba osób w rodzinach
Usługi opiekuńcze	48	50	64	70	54	58	50	57

Tabela 4: Liczba osób skierowanych przez MOPS do Domów Pomocy Społecznej w latach 2011 – 2014

ROK	2011	2012	2013	2014
Liczba osób umieszczonych w DPS	148	152	164	171

Nieodłączną formą wsparcia dla środowisk senioralnych jest wsparcie dla organizacji pozarządowych i grup nieformalnych działających w obszarze seniorów na terenie naszego miasta. W ciągu ostatnich lat zauważalny jest wzrost liczby organizacji i innych podmiotów wspierających i aktywizujących te środowiska.

Na terenie Tomaszowa Mazowieckiego funkcjonuje szereg organizacji, jednostek i podmiotów wspierających osoby starsze, w tym:

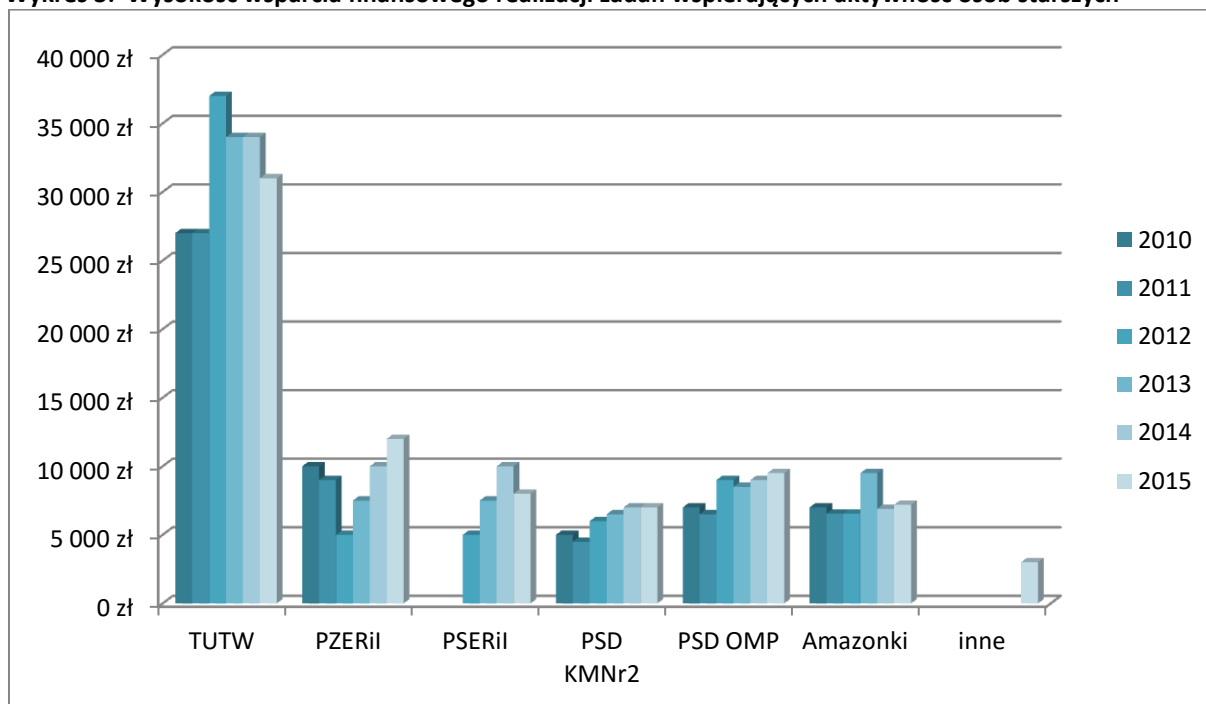
1. Tomaszowska Rada Seniorów
2. Tomaszowski Uniwersytet Trzeciego Wieku,
3. Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów,
4. Powiatowe Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów,
5. Krajowe Stowarzyszenie Seniorów „Pasja”,
6. Stowarzyszenie Amatorów Plastyków,
7. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
8. Dom Pomocy Społecznej Nr 1,
9. Dom Pomocy Społecznej Nr 2,
10. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
11. Klub Seniora 50+ przy Gimnazjum Nr 6,
12. Klub Seniora „Słoneczna Jedyńka” działający przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej
13. Klub Seniora „Roland”
14. Klub Seniora „Seniorzy na topie” działający przy Miejskim Centrum Kultury Filii Dzielnicowy Ośrodek Kultury,

II. ANALIZA CELÓW PROGRAMU

Ważną rolę samorządu w obszarze seniorów stanowi **wsparcie i aktywizacja lokalnych seniorów** poprzez szereg działań społecznych, ale także zadań zleczanych organizacjom pozarządowym.

W ramach realizacji „Programu współpracy Gminy – Miasto Tomaszów Mazowiecki z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego” ogłaszane są konkursy na realizację zadań związanych ze wspieraniem aktywności osób starszych.

Wykres 3: Wysokość wsparcia finansowego realizacji zadań wspierających aktywność osób starszych

Źródło: Wydział Spraw Społecznych i Promocji Zdrowia Urzędu Miasta w Tomaszowie Mazowieckim

Tabela 5: Wartość środków przekazywanych na działania w obszarze seniorów w latach 2010-2015

rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
wartość	56 000,00 zł	53 550,00 zł	68 550,00 zł	73 500,00 zł	76 900,00 zł	77 700,00 zł

Źródło: Wydział Spraw Społecznych i Promocji Zdrowia Urzędu Miasta w Tomaszowie Mazowieckim

Z powyższych danych wynika, że na przestrzeni pięciu lat nastąpił wzrost wysokości środków przeznaczanych na realizację zadań wspierających seniorów, zarówno w zakresie ich aktywności edukacyjnej, integracyjnej, jak i sprawności fizycznej. Wzrasta także liczba organizacji zarówno formalnych, jak i nieformalnych zrzeszających seniorów. Niezbędnym w tych warunkach jest dążenie do jak największej liczby partnerstw i wspólnych projektów realizowanych przez grupy formalne (stowarzyszenia) i nieformalne (kluby seniora).

Bardzo istotnym elementem integracyjnym jest możliwość przeprowadzenia działań rekreacyjnych, edukacyjnych i kulturalnych na rzecz seniorów. Będzie to

forma nawiązania współpracy zarówno w obrębie środowiska, jak również pomiędzy grupami wiekowymi na poziomie lokalnym.

Jednocześnie istnieje silna potrzeba rozwoju oferty edukacyjnej, kulturalnej i rozrywkowej dostosowanej do potrzeb seniorów. Jest to obszar do zagospodarowania przez organizacje pozarządowe i ośrodki kultury, które w ramach realizacji swoich zadań, przy odpowiedniej ich promocji i poszerzeniu oferty, zyskują szeroką rzeszę odbiorców. W ramach projektów edukacyjnych przeprowadzone będą działania w zakresie integracji międzypokoleniowej, w tym wymiany doświadczeń i umiejętności pomiędzy młodzieżą (obsługa telefonu komórkowego, komputera) a seniorami. W odniesieniu do uczestnictwa osób starszych w ofercie kulturalno – rozrywkowej miasta zaplanowane zostały następujące projekty:

1. **„Kawka za złotówkę !”** – umożliwienie osobom w wieku senioralnym spędzenia wolnego czasu w kawiarniach na terenie miasta. Seniorzy będą mogli za 1 PLN wypić kawę lub herbatę oraz zjeść ciastko,
2. **„Kino za złotówkę !”** - umożliwienie osobom w wieku senioralnym korzystania z seansów kinowych. Osoby starsze będą mogły korzystać ze zniżek na seanse filmowe.

Niniejszy program proponuje także wypracowanie założeń do powstania **Karty**, która oferowałaby ulgi w zakresie kultury i rekreacji z możliwością dalszego rozwoju.

W zakresie **„Poprawy dostępności do informacji o działaniach dla seniorów”** należy zwrócić szczególną uwagę na osoby niezrzeszone w żadnej z organizacji pozarządowych ani w klubach senioralnych. Do nich szczególnie należy skierować działania informujące o instytucjach (organizacjach, klubach czy Tomaszowskiej Radzie Seniorów), które działają na rzecz osób starszych i niejednokrotnie mają kompleksowe i szersze spojrzenie na problemy osób starszych. Pomóc w tym mogą informacje propagujące działalność w/w instytucji oraz prowadzenie portalu internetowego dla seniorów, którzy coraz częściej korzystają z internetu.

Bardzo ważnym elementem problematyki senioralnej jest **poprawa społecznego wizerunku seniorów i przeciwdziałanie dyskryminacji społecznej osób starszych**, dlatego też należy wyróżniać miejsca przystosowane do potrzeb seniorów, w których mogą oni czuć się swobodnie; miejsca te zostaną wyróżnione certyfikatem za otwartość dla seniorów, za posiadanie specjalnych zniżek i rabatów oraz oferty i produktów dla osób starszych; dodatkowo będą one promowane przez środowiska senioralne – program „**Miejsca przyjazne seniorom**”.

Z praktyki wynikającej ze współpracy ze środowiskami senioralnymi wynika, że poprawa społecznego wizerunku seniorów jest w znakomitym stopniu realizowana przy współpracy międzypokoleniowej. Dlatego też należy wspierać i inicjować działania zmierzające do integracji środowisk senioralnych i młodych ludzi, a nawet dzieci.

W zakresie **poprawy efektywności systemu wsparcia seniorów w miejscu zamieszkania** istotnym elementem działań jest zwiększenie dostępności usług opiekuńczych w domach osób starszych, wymagających pomocy przy codziennych czynnościach, np.: zakupy, pomoc w załatwieniu spraw urzędowych, czy opłaceniu rachunków. Niestety coraz częściej zdarzają się sytuacje wykorzystywania osób starszych w celach zarobkowych. Policja coraz częściej powiadamia o nowych „metodach” wyłudzenia pieniędzy od osób starszych. Dlatego też należy wprowadzić rozwiązania w obszarze poczucia bezpieczeństwa oraz podejmować działania informacyjne mające na celu ograniczenie zjawisk niebezpiecznych w środowisku senioralnym. Istotnym ze względu na wiek jest również problem nagłych zachorowań i wypadków w grupie seniorów. Dlatego też proponujemy przeprowadzenie kursów pierwszej pomocy przedmedycznej dla seniorów, tak, aby w każdej sytuacji mogli pomóc drugiemu człowiekowi.

Istotnym elementem wspierania osób starszych jest finansowanie lub współfinansowanie posiłków w punktach żywieniowych. Działania te realizowane są

w ramach wieloletniego programu państwa w zakresie dożywiania. Z pełnopłatnych posiłków w 2015 roku korzystały 53 osoby w domach pomocy społecznej (DPS nr 1 ul. Polna – 18 osób, ul. Farbiarska – 4 osoby, DPS nr 2 ul. Jana Pawła II – 31 osób). 16 osób korzystało natomiast z posiłków w ramach Wieloletniego programu Wspierania Finansowego Gmin w zakresie dożywiania „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020.

Według informacji pozyskanych podczas konsultacji społecznych zapotrzebowanie na tego typu usługi stale rośnie, co związane jest z procesem starzenia się społeczeństwa lokalnego oraz wzrastającą ilością chorób cywilizacyjnych.

Mieszkanie jest dobrem szczególnie istotnym dla funkcjonowania zarówno jednostki jak i całej rodziny. Służy zaspokajaniu podstawowych funkcji biologicznych i jest miejscem regeneracji sił, a zatem - elementarną potrzebą z punktu widzenia każdego człowieka.

Utrzymanie lokalu we właściwym stanie technicznym i higieniczno-sanitarnym wymaga nakładów często przekraczających możliwości finansowe, fizyczne i organizacyjne najemców. Problem ten dotyczy w głównej mierze jednoosobowych gospodarstw domowych, w tym samotnych osób starszych, mieszkających w bardzo złym stanie technicznym. Na skalę problemu wpływa również fakt braku zainteresowania i właściwej opieki ze strony osób najbliższych. Zaniedbanie lokali wpływa ujemnie na stan miejskiej substancji mieszkaniowej. Dlatego też wsparcie osób starszych w postaci zasiłków mieszkaniowych jest niezwykle istotnym elementem polityki senioralnej. W 2015 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przyznał dodatek mieszkaniowy 297 osobom w wieku emerytalnym.

Dodatkiem elementem, który poprawi efektywność działań wobec seniorów będzie **projekt „Koperty życia”** realizowany na miejscu w domach osób starszych. Poprawi on dostępność do informacji dla służb ratunkowych, szczególnie w stosunku do osób, które są samotne. „Koperta życia” zawiera bowiem informacje na temat

przebytych chorób, informacje o lekach, których pacjent nie może przyjmować, a nawet informacje o osobach, które należy powiadomić w nagłym przypadku. Koperta taka jest przechowywana w ustalonym dla wszystkich miejscu dodatkowo oznaczonym naklejką lub magnesem. Projekt „Koperta Życia” poprzedzony zostanie kampanią promocyjną, tak, aby każdy – szczególnie samotny senior mógł być w nią wyposażony.

Profilaktyka zdrowotna seniorów powinna być elementem każdego programu senioralnego bez względu na jego zasięg i możliwości. W zakresie profilaktyki zdrowotnej seniorów stwierdzić należy, że zdecydowanie ograniczona jest możliwość wpływu Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na kontraktowanie usług przez placówki medyczne. Opieka specjalistyczna prowadzona jest przez niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, czyli prywatne firmy. W niniejszym programie ujęto potrzeby osób starszych w zakresie dostępu do świadczeń medycznych, nie tylko w formie wspierania edukacji prozdrowotnej, ale również w dążeniu do powstania poradni dla osób starszych, czy realizacji kampanii edukacyjnych skierowanych do samych seniorów, ale i ich rodzin w zakresie praw pacjenta oraz przejawów dyskryminacji wiekowej.

Dlatego też proponujemy wprowadzenie cyklicznych spotkań z zakresu profilaktyki zdrowia dla seniorów. Tematyka zajęć będzie na bieżąco konsultowana ze środowiskami senioralnymi funkcjonującymi na terenie miasta. Z profilaktyką prozdrowotną nierozdzielnie związana jest także aktywność fizyczna. WHO promuje właśnie nową piramidę żywieniową, w której szczególne i podstawowe miejsce zajmuje aktywność ruchowa, która warunkuje zdrowy tryb życia. Wspieranie działań mających na celu poprawę lub utrzymanie sprawności fizycznej seniorów jest więc mocno uzasadnione. Wprowadzenie ulg dla seniorów w Ośrodku Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych jest także jednym z elementów profilaktyki, który w miarę możliwości będzie rozszerzany.

Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu seniorów jest niemal niezbędne we współczesnym świecie, komputerów, telefonów komórkowych i Internetu. Dzięki działaniom wspierającym szkolenia dla seniorów w tym zakresie możemy skutecznie wprowadzić seniorów do tego, często niezrozumiałego i obcego dla nich świata.

Wszelkie działania realizowane w ramach niniejszego programu powinny być identyfikowalne nie tylko dla grupy docelowej programu, ale dla wszystkich mieszkańców naszego miasta. Dlatego też proponuje się przeprowadzenie **konkursu na logo programu na rzecz seniorów**, które firmowałoby wszelkie przedsięwzięcia z nim związane.

III. CELE PROGRAMU

Cel główny: Zwiększenie aktywności seniorów				
Cel szczegółowy 1: Wsparcie i aktywizacja lokalnych seniorów				
Działanie	Realizatorzy i Partnerzy	Wskaźnik ewaluacji	Termin realizacji	Oczekiwane efekty
Wspieranie działalności stowarzyszeń i grup nieformalnych zrzeszających seniorów na terenie miasta	Urząd Miasta, MOPS, organizacje pozarządowe, placówki kultury	ilość partnerstw, zadań zleconych i ilość projektów	2016-2017	współpraca pomiędzy stowarzyszeniami i grupami nieformalnymi
Projekt „Kino za złotówkę”	Urząd Miasta	ilość biletów	1 raz na kwartał	aktywizacja osób starszych, integracja społeczna
Projekt „Kawka za złotówkę”	Urząd Miasta, przedsiębiorcy	ilość biletów	co miesiąc	aktywizacja osób starszych, integracja społeczna
Wspieranie działań rekreacyjnych, edukacyjnych i kulturalnych na rzecz seniorów	Urząd Miasta	ilość osób	Na bieżąco	aktywizacja osób starszych, integracja społeczna
Wypracowanie założeń zmierzających do powstania Karty uprawniającej do ulg	Urząd Miasta, Rada Seniorów	Projekt	2016	Aktywizacja osób starszych

Cel szczegółowy 2: Poprawa dostępności do informacji o działaniach dla seniorów

Propagowanie działalności Rady Seniorów	Urząd Miasta, Tomaszowska Rada Seniorów	ilość informacji na ulotkach, stronach internetowych, w prasie, ilość spraw prowadzonych przez Radę	na bieżąco	dotarcie do jak największej liczby mieszkańców miasta
Prowadzenie strony internetowej senioralnej i działania promocyjne strony	Urząd Miasta, środowiska senioralne	ilość artykułów umieszczanych na stronie, ilość wejść na stronę	na bieżąco	dostępność do informacji dla mieszkańców i środowisk senioralnych

Cel szczegółowy 3: Poprawa społecznego wizerunku seniorów i przeciwdziałanie dyskryminacji społecznej osób starszych

Miejsca Przyjazne Seniorom	Urząd Miasta, MOPS, inne instytucje i placówki, organizacje pozarządowe, placówki kultury, grupy nieformalne	ilość miejsc	według potrzeb	promowanie miejsc przyjaznych dla seniorów
Podejmowanie działań międzypokoleniowych	Urząd Miasta, MOPS, organizacje pozarządowe, placówki kultury	ilość działań	na bieżąco	integracja środowisk senioralnych z innymi grupami wiekowymi
Wspieranie wolontariatu na rzecz osób starszych	Urząd Miasta, MOPS	Liczba wolontariuszy	Na bieżąco	Integracja środowiska senioralnego

Cel szczegółowy 4: Poprawa efektywności systemu wsparcia seniorów w miejscu zamieszkania

Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych w domach osób starszych	MOPS	ilość realizowanych usług opiekuńczych	na bieżąco	poprawa dostępności usług w domu
Wprowadzenie rozwiązań w obszarze poczucia bezpieczeństwa oraz podejmowanie działań informacyjnych mających na celu ograniczenie zjawisk niebezpiecznych	Urząd Miasta, MOPS, inne instytucje i placówki, organizacje pozarządowe, placówki kultury	ilość prelekcji oraz działań informacyjnych	według potrzeb	zwiększanie świadomości osób starszych w zakresie zagrożeń dnia codziennego
Pomoc społeczna dla seniorów	Urząd Miasta, MOPS	ilość przyznanych zasiłków	na bieżąco	zmniejszenie ryzyka problemu skrajnego ubóstwa wśród osób starszych
Projekt „Koperty życia”	Urząd Miasta, MOPS	ilość wydanych kopert	na bieżąco	Zwiększenie dostępności informacji dla służb ratunkowych

Cel szczegółowy 5: Profilaktyka zdrowotna seniorów

Wprowadzenie cyklicznych spotkań z zakresu profilaktyki zdrowia dla seniorów	Urząd Miasta, MOPS, organizacje pozarządowe, inne instytucje	ilość spotkań	według potrzeb	poszerzenie wiedzy seniorów we wskazanym zakresie
Poprawa lub utrzymanie sprawności fizycznej seniorów poprzez organizację lub wspieranie działań, prelekcji i pokazów z zakresu aktywności fizycznej seniorów	Urząd Miasta, Rada Seniorów, MOPS, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne inne instytucje	ilość działań	na bieżąco	utrzymanie zdrowia fizycznego i sprawności fizycznej seniorów

Wprowadzenie ulg dla seniorów w Ośrodku Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych	Urząd Miasta, ORDN	Ilość zabiegów, wysokość i ilość ulg	na bieżąco	Zwiększenie dostępności do usług rehabilitacyjnych dla seniorów
Podjęcie działań zmierzających do powstania poradni geriatrycznej na terenie miasta	Urząd Miasta, Starostwo Powiatowe, inne instytucje	Powstanie poradni	2016-2017	Poprawa dostępności do usług leczniczych dla dorosłych

Cel szczegółowy 6: Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu seniorów

Wspieranie szkoleń z dziedziny obsługi komputerów i poruszania się w Internecie oraz obsługi innych urządzeń (telefonów komórkowych, aparatów cyfrowych, bankomatów, itd.).	Urząd Miasta, Rada Seniorów, MOPS, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne inne instytucje	ilość szkoleń i prelekcji	na bieżąco	nabycie umiejętności obsługi nowoczesnych sprzętów
Konkurs na stworzenie logo programu na rzecz seniorów	Urząd Miasta, Rada Seniorów, MOPS, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne inne instytucje	Stworzenie logo programu	2016	wykorzystanie umiejętności posługiwania się nowymi technologiami

IV. Źródła finansowania

Środki finansowe przewidziane na realizację zadań zawartych w Programie wynoszą :

na 2016 rok – 60.000,00 zł

na 2017 rok – 70.000,00 zł

Podstawowe źródła finansowania działań na rzecz realizacji Miejskiego Programu Senioralnego:

- 1) środki z budżetu państwa,
- 2) finanse samorządowe,
- 3) partnerzy,
- 4) udział własny beneficjentów,
- 5) inne.

V. Realizacja i monitorowanie.

Zapisy zawarte w niniejszym dokumencie będą realizowane w założonych kierunkach w miarę posiadanych w samorządzie i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Nadzór nad wykonaniem Programu prowadzony będzie przez Wydział Spraw Społecznych i Promocji Zdrowia we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, zainteresowanymi organizacjami pozarządowymi oraz jednostkami organizacyjnymi bezpośrednio związanymi z problemami osób starszych.

Monitoring poszczególnych działań odbywać się będzie na bieżąco.

Sprawozdanie z realizacji programu przedkładać będzie Radzie Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego do końca marca każdego roku.

Spis wykresów:

Wykres 1: Prognoza ludności według płci w Polsce w latach 2015-2035.....	8
Wykres 2: Struktura wiekowa osób starszych – mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego	10
Wykres 3: Wartość zadań wspierających aktywność osób starszych	19

Spis tabel:

Tabela1: Prognoza ludności Polski w wieku poprodukcyjnym do 2035r.	8
Tabela 2: Struktura wiekowa osób starszych – mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego	10
Tabela 3: Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych MOPS w latach 2011-2014	17
Tabela 4: Liczba osób skierowanych przez MOPS do Domów Pomocy Społecznej w latach 2011 – 2014	17
Tabela 5: Wartość środków przekazywanych na działania w obszarze seniorów w latach 2010-2015	19